

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

UUSIMAA-
OHJELMA

UUSIMAA-OHJELMAN TOIMEENPANOSUUNNITELMA 2015–2016

Uudenmaan liiton julkaisu E 133 - 2014
ISBN 978-952-448-398-8, ISSN 2341-8885 (pdf)

Ulkoasu: Anni Levonen
Valokuvat: Tuula Palaste-Eerola

Verkkajulkaisu
Helsinki 2014

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Uusimaa Regional Council // Helsinki-Uusimaa Region

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi

UUSIMAA-OHJELMAN TOIMEENPANOSUUNNITELMA 2015–2016

UUSIMAA-OHJELMAN TOIMEENPANOSUUNNITELMA 2015–2016

Kuvailulehti	5
1. Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelma 2015–2016	6
2. Uusimaa-ohjelman strategiset valinnat	7
3. Älykäs erikoistuminen Uudellamaalla – Alueellinen innovaatio- ja tutkimusstrategia	8
4. Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelman kärkihankekokonaisuudet ja niiden valintakriteerit	10
4.1. Kärkihankekokonaisuus 1: Avoin data	11
4.2. Kärkihankekokonaisuus 2: Kasvua kansainvälisestä saavutettavuudesta – Kasvukäytävät ja liikenteen solmut	12
4.3. Kärkihankekokonaisuus 3: Kotona Suomessa -toimenpidekokonaisuus ja aluepilotti	14
4.4. Kärkihankekokonaisuus 4: VEDET	15
5. Toimeenpiteet ja hankkeet ryhmiteltyinä Uusimaa-ohjelman strategisten valintojen mukaan	16
5.1. Kasvun mahdollisuudet	16
5.2. Toimiva arki	19
5.3. Kestävä luonnontalous	22
6. Uttamaata koskevat kasvusopimukset	24
7. Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen hankkeet	25
8. Rakennerahasto-ohjelmien valtakunnallisiin teemoihin tulevat hankehaut ja -suunnitelmat	26
9. Rakennerahasto-rahoituksen kohdentaminen Uudellamaalla	28
10. Rahoitussuunnitelmat 2015 ja 2016	30
11. Rahoituslähteet 2015	34
12. Seurantaindikaattorit	35

KUVAILULEHTI

Julkaisun nimi

Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelma 2015–2016

Julkaisija

Uudenmaan liitto

Raportin laatija

Uudenmaan liitto

Julkaisusarjan nimi ja sarjanumero

Uudenmaan liiton julkaisuja E 133

Julkaisu aika

2014

ISBN

978-952-448-398-8

ISSN

2341-8885

Kieli

suomi

Sivu ja

35

Tiivistelmä

Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelma 2015–2016 sisältää keskeisiä Uusimaa-ohjelmaa toteuttavia hanke- ja toimenpide-esityksiä sekä kuvaukset niistä koskevista yhteistyöohjelmista. Siihen sisältyy lisäksi kannanotto rakennerahasto-ohjelman valtakunnallisiin teemoihin kuuluvista hankehauista ja -suunnitelmista sekä painopisteet, joihin kansallista ja EU-rahoitusta kohdennetaan. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen hankkeet ja aloitteet.

EU:n komission pyynnöstä luotava alueen älykästä erikoistumista koskeva tutkimus- ja innovaatiostrategia (RIS3) yhdistyy Uusimaa-ohjelmaan ja toimeenpanosuunnitelman laadintaan mm. niin, että toimeenpanosuunnitelman kärkihankekokonaisuudet toteuttavat myös RIS3-kärkiä.

Toimeenpanosuunnitelmassa määritellään neljä kärkihankekokonaisuutta, joilla toteutetaan Uusimaa-ohjelman tavoitteita. Alueellisia kehittämisvaroja kohdennetaan eri ohjelmista ja rahastoista sekä kärkihankekokonaisuuksille että yksittäisille toimenpiteille.

Kärkihankekokonaisuudet ovat:

1. Avoin data
2. Kasvua kansainvälisestä saavutettavuudesta – Kasvukäytävät ja liikenteen solmut
3. Kotona Suomessa
4. VEDET

Toimeenpanosuunnitelmassa on myös muita pienempiä hankkeita ja toimenpiteitä, jotka toteuttavat Uusimaa-ohjelman strategisia tavoitteita Kasvun mahdollisuudet, Toimiva arki ja Kestävä luonnontalous.

Vuonna 2015 EAKR:n hankehaussa Uudellamaalla painotetaan rakennerahasto-ohjelman tavoitetta vähähiilisen talouden edistämisestä. Vuonna 2016 EAKR:ssa painotetaan pk-yritysten kilpailukyyn parantamista sekä vahvistetaan alueellisten osaamis- ja innovaatiokeskittymien kansainvälistymistä.

ESR:n hankehaussa Uudellamaalla erityisenä painopisteenä ovat maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tukeminen, pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen ja paikallisen osallisuuden lisääminen kansalaistoimijalähtöisten hankkeiden avulla.

Asiakirja on valmisteltu Uudenmaan liiton ja ELY-keskuksen asiantuntijoiden voimin. Lisäksi on kuultu alueiden toimijoita.

Avainsanat (asiasanat)

alueiden kehittäminen, Uusimaa-ohjelma, toimeenpanosuunnitelma, Uusimaa, metropolimaakunta

Huomautuksia

Julkaisun pdf-versio löytyy verkkosivuiltamme www.uudenmaanliitto.fi/julkaisut

1. UUSIMAA-OHJELMAN TOIMEENPANOSUUNNITELMA 2015–2016

Vuonna 2013 hyväksytty Uusimaa-ohjelma sisältää vuoteen 2040 tähtäävän pitkän aikavälin **vision ja strategian** sekä niistä johdetut **strategiset valinnat** vuosille 2014–2017. Samanaikaisesti Uusimaa-ohjelman kanssa valmisteltiin toimeenpanosuunnitelma, joka on nyt päivitetty vuosille 2015–2016. Valmistelussa huomioitiin työ- ja elinkeinoministeriön antamat ohjeet sekä samaan aikaan uudistettavana olleen alueiden kehittämis- lainsäädännön sisältö.

Uusimaa-ohjelman toimeenpano etenee kaudella 2015–2016 rullaavasti. Tämä tarkoittaa, että kokonaisuutta voidaan tarvittaessa muokata maakunnan yhteistyöryhmän päätöksellä. Samalla kehittämistoimenpiteitä kootaan ja rahoitusta kohdennetaan kärkihankekokonaisuuksiksi, jotta

hankkeiden vaikuttavuutta saadaan parannettua. Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategia RIS3 on Uusimaa-ohjelman ja rakennerahasto-ohjelmien ohella keskeinen toimintaa ohjaava instrumentti. Sen tehtävänä on saada alueen toimijat suuntaamaan resurssejaan yhteisesti määriteltyihin toimenpidekokonaisuuksiin.

Uuden aluekehityslainsäädännön mukaan maakunnan yhteistyöryhmä hyväksyy ja tarkistaa maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman, jolla suunnataan maakuntaan osoitettua rakennerahastojen ja vastaavaa kansallista rahoitusta sekä muuta alueen kehitykseen vaikuttavaa rahoitusta. Uusimaa-ohjelma ja toimeenpanosuunnitelma toimivat maakunnan yhteistyöryhmän valintojen työkaluina ja seurannan välineinä.

2. UUSIMAA-OHJELMAN STRATEGISET VALINNAT

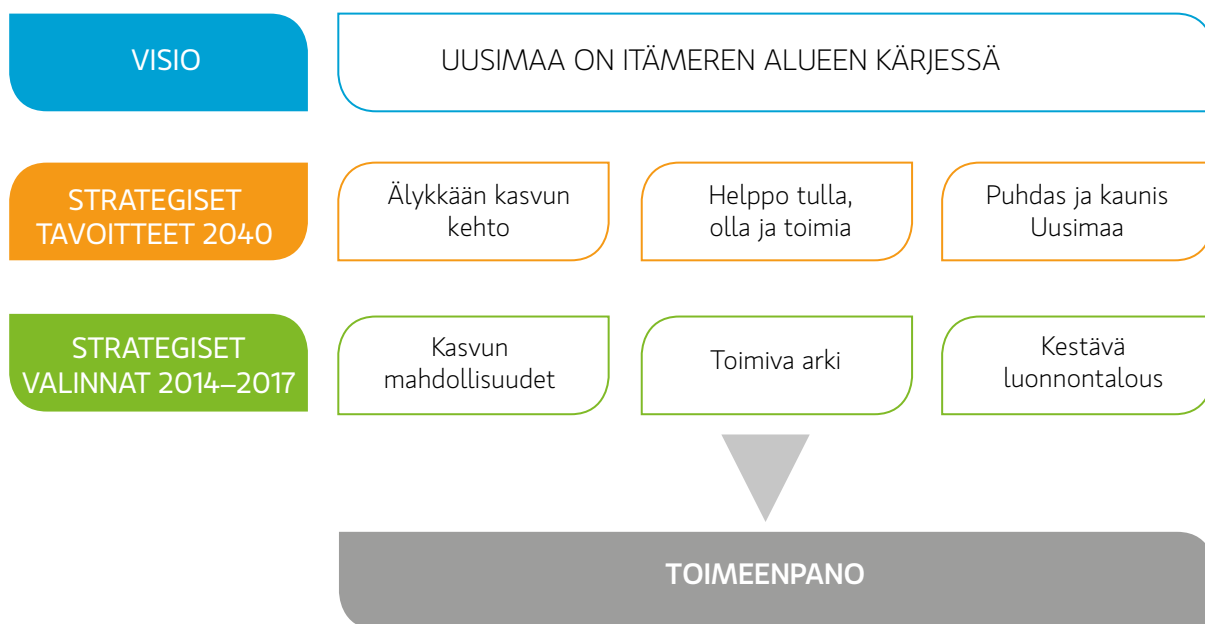
Uusimaa-ohjelman strategiset valinnat vuosille 2014–2017 ovat **Kasvun mahdollisuudet**, **Toimiva arki** ja **Kestävä luonnontalous**. Ne määrittelevät toimenpidekokonaisuuksia, joiden avulla toteutetaan Uudenmaan tulevaisuuden visiota ja tärkeimpiä tavoitteita.

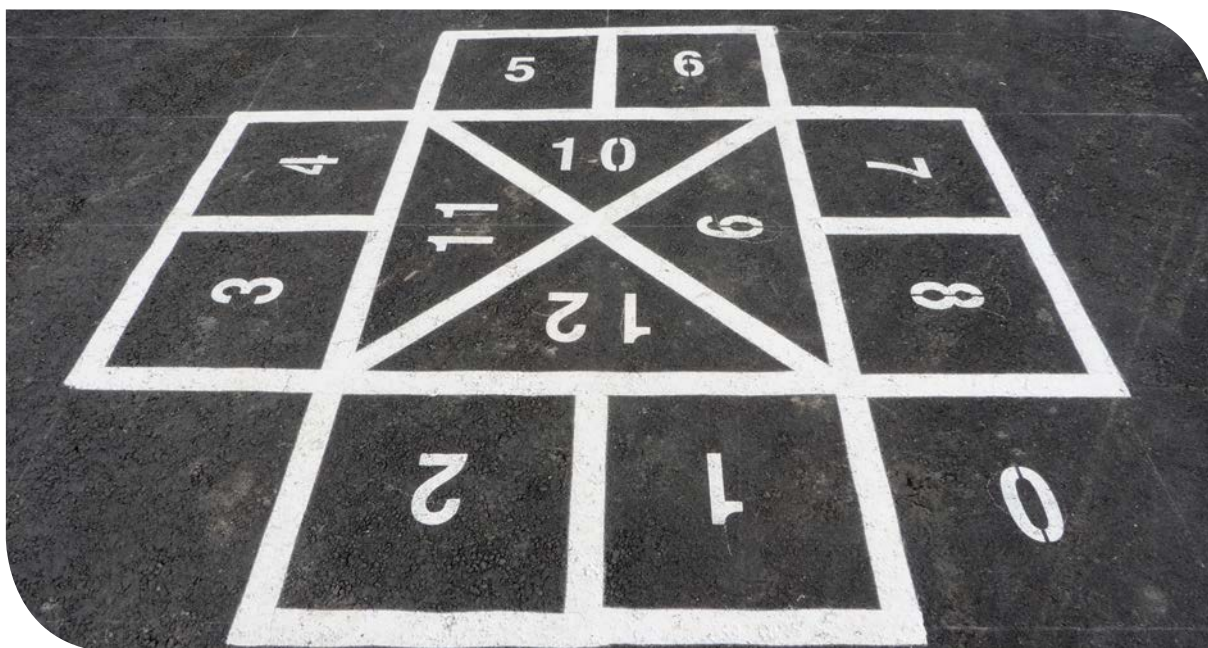
Strategiset valinnat perustuvat Uusimaa-ohjelman visiossa ja strategiassa esitettyihin lähtökohtiin sekä Uudenmaan erityispiirteisiin ja mahdollisuuksiin. Pyrkimyksenä on maakunnan eri osien tasapuolinen kehittäminen. Kuntien kehittämistavoitteet on huomioitu valinnoissa. Pohjana on analyysi Uudenmaan kuntien strategisista kehittämistavoitteista ja painopisteistä. Erityistä

huomiota on kiinnitetty eri EU-rahoitusvälineiden ja kansallisen rahoituksen väliseen työnjakoon sekä eri rahoitusohjelmien hyödyntämiseen ohjelman toteutuksessa.

Aluerakenteen strategisena tavoitetilana on esitetty Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavan aluerakenne. Maakuntakaavat noudattavat Uusimaa-ohjelmaa ja niiden toteuttamiseksi laaditaan oma erillinen toteuttamisohjelma. Toimeenpanosuunnitelman valmistelussa maakuntakaavojen tavoitteet ja teemat on huomioitu soveltuvin osin. Näiden kahden työvälineen välisen yhteistyön tulee olla kiistatonta.

Kuva 1. Uusimaa-ohjelman visio, strategia ja valinnat ohjaavat toimeenpanoa.

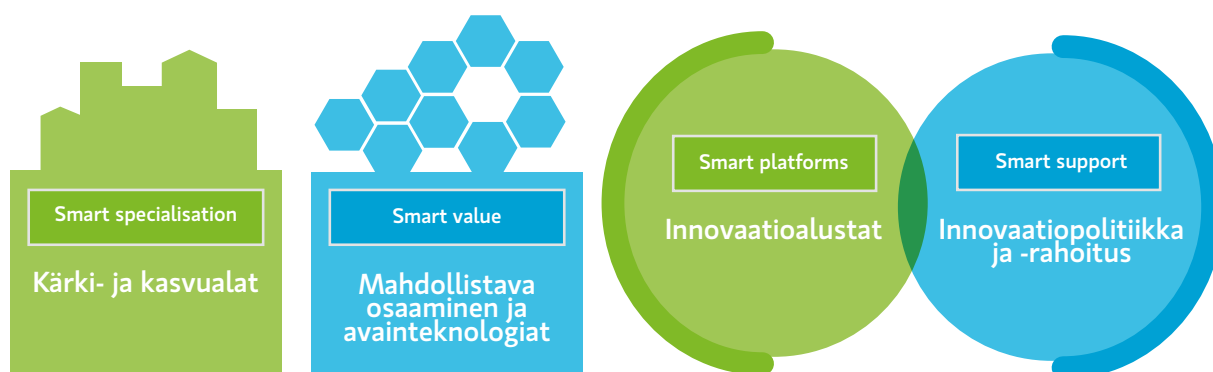
3. ÄLYKÄS ERIKOISTUMINEN UUDELLAMAALLA – ALUEELLINEN INNOVAATIO- JA TUTKIMUSSTRATEGIA

EU pyrkii luomaan koko Euroopassa älykästä, kestävää ja osallistavaa kasvua. Tavoitteena on, että kukin alue kohdistaa taloudellisia ja poliittisia panostuksia omiin vahvuuksiinsa ja osaamisalueisiinsa. Euroopan komissio on pyytänyt alueita luomaan omat älykästä erikoistumista koskevat tutkimus- ja innovaatiostrategiansa, eli niin kutsutut RIS3-strategiat. Niiden laatiminen on ollut ennakkoehtona EU:n rakennerahastovarojen käytölle alkaneella kaudella. Uudellamaalla tällä strategialla edesautetaan ennen kaikkea muun EU-rahoituksen suuntaamista maakunnallisiin kehittämis- ja tutkimushankkeisiin sekä parannetaan toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Uudellamaalla tulevaisuuden kehittämistavoitteiden ja alueen kärkien määrittäminen on edennyt vaiheittain, osana Uusimaa-ohjelman laatimista. Uusimaa-ohjelman tärkeinä strategisina

kehittämistavoitteina ovat älykäs, kestävä kasvun Uusimaa sekä paikan turvaaminen Euroopan johtavien kehittyvien alueiden ja innovaatiokeskitymien joukossa.

Uudenmaan alueellinen tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan strategia eli RIS3-strategia on nimeltään *Älykäs erikoistuminen Uudellamaalla – Tutkimus- ja innovaatiostrategia 2014–2020*. Strategia kytkeytyy Eurooppa 2020 -agendaan ja kattaa vuodet 2014–2020. Strategian pohjalta nimetään neljä painopistealaa, joiden puitteissa Uudenmaan tutkimus- ja innovaatiotoimintaa edistetään ja sen vaikuttavuutta lisätään älykkään erikoistumisen periaatteiden mukaisesti. RIS3-ohjelma Uudellemaalle hyväksytään loppuvuodesta 2014.

Kuva 2. Uudenmaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan profiili.

RIS3-strategialla tavoitellaan:

- Vahvojen innovaatioklusterien läpimurtoja kansainvälisellä tasolla
- Alueen osaamispohjan parempaa hyödyntämistä ja kanavoimista innovaatiotoiminnan piiriin
- Verkostomaisen toimintatavan suurempaa vaikuttavuutta
- Tutkimus- ja innovaatiotyön tuottavuuden parantamista ennustettavamman, pitkäjänteisemmän ja helpommin hahmotettavan toimintaympäristön avulla

Uudenmaan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan profiili muodostuu neljästä tekijästä:

- **kärki- ja kasvualoista**
- **mahdollistavasta osaamisesta**
- **innovaatioalustoista**
- **innovaatiopolitiikasta ja -rahoituksesta.**

Painopistealat ja kehittämisen kärjet

Uudenmaan älykkään erikoistumisen painopistealat ovat

- **teknologiaratkaisut ja -palvelut**
- **hyvinvointiteknologia ja -palvelut**
- **cleantech**
- kaikkia näitä **läpileikkaavana teemana digitalisaatio.**

Näitä uusmaalaisia älykkään erikoistumisen painopisteitä edistetään ja toteutetaan viidellä kärjellä, jotka ovat

- **Urban Cleantech**
- **Human Health Tech**
- **Digitalising Industry**
- **Welfare City**
- **Smart Citizen.**

Vaikuttavuuden parantaminen

Älykkään erikoistumisen tavoitteena on kaksinkertaistaa alueen innovaatiopotentiaalista saatavat vaikutukset. Vaikuttavuustason nosto edellyttää, että RIS3-kärjet huomioidaan Uusimaa-ohjelman aihepiireissä ja kärkihankekokonaisuuksissa. Lisäksi on tuettava käytäntöjä, jotka edistävät innovaatiotyön vaikuttavuutta ja skaalautumista. Tämä tarkoittaa keskinäisen synergian merkittävää lisäämistä ja hyvien toimintatapojen korostamista sekä yksittäisten hankkeiden että julkisen vallan ja tukijärjestelmien osalta.

4. UUSIMAA-OHJELMAN TOIMEENPANOSUUNNITELMAN KÄRKIHANKEKOKONAISUUDET JA NIIDEN VALINTAKRITEERIT

Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelma määrittelee **kärkihankekokonaisuuDET**, jotka käynnistävät ohjelman tavoitteiden toteutumisen. Alueellisia kehittämisvaroja kohdennetaan eri ohjelmista ja rahastoista sekä kärkihankekokonaisuuksille että yksittäisille toimenpiteille.

Toimeenpanosuunnitelmaan on valittu neljä kärkihankekokonaisuutta, joiden toteuttamista voidaan edistää erilaisilla teema- ja ideahauilla Suunnitelma sisältää myös muita pienempiä hankkeita ja toimenpiteitä. Lisäksi esitetään yhteistoimintaluonnon työ- ja elinkeinoministeriölle yhteistyössä tekemät maakuntien neuvotteluesitykset.

Uusimaa-ohjelmaa toteuttavien kärkihankekokonaisuuksien on täytettävä seuraavat ehdot:

- Ne perustuvat Uusimaa-ohjelman strategiaan valintoihin ja toimenpiteisiin
- Niissä korostuu toimijoiden ja toimenpiteiden keskinäinen synergia ja ne toteuttavat yhteisesti määriteltä omistajuutta
- Niillä on edellytykset saada EU-hankerahoitusta
- Niiden vaikuttavuus on mitattavissa laadullisesti tai määrällisesti
- Ne esittävät uuden toimintatavan, jonka avulla voidaan tuottaa jokin asia tehokkaammin ja paremmin, ja ne pystyvät osoittamaan, miten toiminta voi jatkua hankerahoituksen päättämisen jälkeen

Valinnoissa huomioidaan EU:n ja kansallisten ohjelmien sisällöt sekä rahoitusmahdollisuudet. Erityisesti haetaan eri rahoitusohjelmien tarjoamia mahdollisuuksia innovaatioiden edistämiseen ja levittämiseen, ympäristöliiketoimintaan ja cleantechiin, pk-yritysten kehittämiseen, hiilineutraali-

liuden edistämiseen sekä osallisuuden lisäämiseen.

Hankkeita arvioitaessa ja valittaessa on tärkeää, että hanke tai toimenpide kykenee tuottamaan uuden toimintatavan, jonka avulla voidaan toimia tehokkaammin ja paremmin. Lisäksi hankkeen on osoitettava, miten tarpeelliseksi todettu toiminta voi jatkua hankerahoituksen päättämisen jälkeen. Hankkeen vaikuttavuutta voidaan arvioida myös sillä, miten laajasti sen tuloksia on mahdollista ottaa käyttöön hankkeen päättämisen jälkeen.

Uusimaa-ohjelman toimeenpano voi sisältää kolmenlaisia toimenpiteitä:

- **Kehittämishankkeet ja eri rahoitusmuotojen hyödyntäminen**
Kehittämishankkeet ovat Uusimaa-ohjelman toimeenpanon kannalta tärkeitä hankkekokonaisuuksia, jotka edistävät merkittävästi ohjelman strategisten tavoitteiden saavuttamista.
- **Edellytyksiä luovat kaavoitustoimenpiteet ja infrahankkeet**
Näillä toimenpiteillä voidaan parantaa esimerkiksi yritysten toimintaedellytyksiä tai asukkaiden arkiliikkumista.
- **Edunvalvontatoimenpiteet**
Edunvalvonnalla vaikutetaan maakunnan kannalta tärkeiden asiakokonaisuuksien valvontaan ja niitä koskevaan päätöksentekoon.

Jotta rahoitettavien hankkeiden vaikuttavuus saadaan kasvamaan, on siirryttävä yksittäisistä hankkeista hankkekokonaisuuksiin. Tätä muutosta ohjaamaan MYR arvioi erilaisia etenemispolkuja, ohjaa hankehakujen kohdentamista ja päättää hankerahoitusta koskevista hakukriteereistä.

AVOIN DATA – TIETOVARANNOT HYÖTYKÄYTTÖÖN

4.1. KÄRKIHANKEKOKONAISUUS 1: AVOIN DATA

6Aika – Avoimet ja älykkäät palvelut on Suomen kuuden suurimman kaupungin yhteistyöstrategia Euroopan Unionin ohjelmakaudelle 2014–2020. Mukana ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Oulu ja Turku. Strategiaan kuuluu kolme yhteistyöakselia: **Avoim data ja rajapinnat**, **Avoim osallisuus** sekä **Avoimet innovaatioalustat**.

Avoim data ja rajapinnat -yhteistyössä kaupungit avaavat tietovarantojaan mahdollisimman laajasti avoimeksi tiedoksi. Tätä varten kehitetään yhteisiä toimintamalleja, julkaisu-alustoja ja lisenssejä. Huomiota kiinnitetään erityisesti tiedon yhteiseen käytettävyyteen. Myös yritysten ja muiden kehittäjien aktivointitoimet ovat tärkeä osa kokonaisuutta.

Kaupungit toteuttavat eri toimialojensa palveluissa avoimen datan pilotti- ja kokeiluhankkeita yhteistyössä yritysten ja kehittäjien kanssa. Työ vahvistaa alueiden pk-yritysten innovaatiotoimintaa sekä parantaa eri käyttäjäryhmien palveluita rahoitusohjelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi liikenne- ja ympäristötiedon avaaminen ja harmonisointi tukevat uusiutuvan energian ja energiatehokkaiden ratkaisujen kehittämistä.

Avoim data ja rajapinnat -yhteistyön tavoitteena on luoda, resursoida ja vakiinnuttaa avoimen datan julkaisun vaatimat perustoinnot kaikkiin mukana oleviin kaupunkeihin, jolloin kaupungit tuottavat dataa elinkeinoelämän, tutkimuksen ja muiden toimijoiden

tarpeisiin. Tavoite edellyttää aktiivista vuoropuhelua ja yhteistyötä kaupunkien, yritysten, tutkimusorganisaatioiden, kehittäjäyhteisöjen ja muiden toimijoiden välillä. Yhteisten työkalujen, standardien ja harmonisoinnin avulla toteutetaan laaja kehitysalusta, jota yritykset ja muut kohderyhmät voivat hyödyntää pilotointiin ja tuotekehitykseen.

Avoim data ja rajapinnat -toimintaa koordinoi kuutoskaupunkien yhteinen kärkihanke, jonka rinnalla toteutetaan alueellisia pilottihankkeita. Avoim data -hankekokonaisuus on valittu yhdeksi Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelman kärkihankekokonaisuudeksi. Se toteuttaa Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategian kärkiä **Welfare City** ja **Smart Citizen** sekä Uusimaa-ohjelman strategista valintaa **Kasvun mahdollisuudet**. Kärkihankekokonaisuus lisää kasvun mahdollisuuksia tukemalla uusiutuvaa yritystoimintaa sekä Uudenmaan innovaatorakenteen uudistamista ja verkottamista. Lisäksi kokonaisuus edistää uusien palveluratkaisujen kehittämistä avointa dataa hyödyntämällä.

Kärkihankekokonaisuutta hallinnoi Tampereen kaupunki. Uudeltamaalta ovat mukana Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä Vantaan innovaatioinstituutti Oy sekä Forum Virium Helsinki Oy. Maakunnan yhteistyöryhmä vastaa hankkeesta Euroopan sosiaalirahaston avulla rahoitettavan toiminnan osalta. Hankkeen kustannusarvio on 8,1 miljoonaa euroa.

KASVUA SAAVUTETTAVUUDESTA

4.2. KÄRKIHANKEKOKONAISUUS 2: KASVUA KANSAINVÄLISESTÄ SAAVUTETTAVUUDESTA – KASVUKÄYTÄVÄT JA LIIKENTEEN SOLMUT

Vuonna 2014 voimaan tullut TEN-T eli Euroopan laajuista liikenneverkkoa koskeva lainsäädäntö ja sen rahoitusohjelma CEF eli Verkkojen Eurooppa nostavat ydinverkkokäytävät keskiöön EU:n liikenteen kehittämisessä.

Suomessa Uudenmaan maakunta ja Helsinki ovat erityisasemassa kahden käytävän risteyksessä. Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä Uudenmaan liitto valmistelevat yhteistä strategiaa ja linjauksia tulevaa CEF-rahoitusta sekä käytävyhteistyötä varten.

Kasvukäytäviin liittyvä **Kasvua kansainvälisestä saavutettavuudesta** -kokonaisuus on nostettu yhdeksi Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelman kärkihankekokonaisuudeksi. Hankekokonaisuus toteuttaa kaikkia viittä Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategian kärkeä sekä kaikkia kolmea Uusimaa-ohjelman strategista valintaa.

Helsingin metropolialueen ja maakunnan saavutettavuuden isot haasteet ovat:

1. työssäkäyntialueiden integrointi suuremmiksi
2. liikenneyhteyksien parantaminen Keski-Eurooppaan

3. globaalin saavutettavuuden turvaaminen
4. liikennejärjestelmän rahoitustason nostaminen lähemmäs kilpailijamaiden tasoa

Näiden tavoitteiden saavuttamisessa korostuvat tehokas edunvalvonta ja alueellinen yhteistyö yhteistyöllä, myös Uudenmaan lähialueilla Itämeren piirissä.

Suomenlahden alue kasvuvyöhykkeenä perustuu Venäjän markkinoihin, Helsinki–Tallinna-kaksoiskaupungin kehitykseen sekä perinteiseen Ruotsin suunnan liikennekäytävään ja liiketoimintaverkostoihin.

Käynnistettävät ja valmisteltavat hankkeet

Kärkihankekokonaisuudessa liikenteen ja logistiikan kehitys yhdistyvät elinkeinopolitiikan strategioihin. Tärkeässä asemassa ovat myös kaupunkien seudulliset työssäkäyntialueet ja niiden välinen työvoiman liikkuvuus sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Uusimaa sijaitsee kolmen luonteeltaan erilaisen käytävän keskellä, jotka ovat: North Sea Baltic -kasvukäytävä, Helsinki–Tampere-kasvukäytävä ja Pohjoinen kasvuvyöhyke.

Hanke 1: North Sea Baltic Growth Corridor (NSB)

North Sea Baltic Growth Corridor on Helsingin kaupungin ja Uudenmaan liiton valmistelema, kaupunkien, maakuntien ja logistiikan sidosryhmien yhteishanke. Hankkeen pohjana on North Sea Baltic -ydinverkkokäytävä, jonka tavoitteena on kattava kaupunki- ja aluekumppanuus Berliinistä Helsinkiin. Valmistelun vetovastuu siirtyy Helsingin kaupungilta Uudenmaan liitolle. Tähtäimessä on hakemus EU:n Itämeri-ohjelman ensimmäiseen hakuun. Kiinnostuksensa hankkeeseen ovat ilmaisseet Berliinin, Kaunasin ja Tallinnan kaupungit, Harjun lääni, Helsinki–Tampere-kasvukäytävä HHT, LIV, logistiikkaklusteri Limowa sekä Itämeren maiden aluesuunnittelun yhteistyöjärjestelmä VASAB.

Tulevan hankkeen mahdollisia teemoja ja tavoitteita ovat: Rail Baltic -kasvukäytävän elinkeinojen kehitys ja yritysverkostot, intermodaaliterminaalien verkosto, NSB-käytävän kytkeminen alemman asteen liikenneverkkoihin, alueiden toiminnan tukeminen NSB-käytäväfoorumissa ja Itämeri-ohjelman tuleva liikenneklusteri.

Hanke 2: Helsinki–Tampere-kasvukäytävä (HHT)

Helsinki–Tampere-kasvukäytävä on kuntien ja maakuntien aloite, jota Hämeenlinnan

kaupunki on valmistellut. Valmisteluun ovat osallistuneet muun muassa liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Innovaatorahoituskeskus Tekes, alueen yliopistot ja maakuntien liitot sekä lukuisia alueen kuntia.

Hankkeen tavoitteena on älyliikenteen, matkaketjujen ja liikenteen palvelujen kehittäminen avoimen datan ja paikkatiedon hyödyntämisen pohjalta ja Helsinki–Tampere-liikennekäytävän infraan tukeutuen. Hankkeessa painottuvat vahvasti kaupunkisuunnittelun näkökulmat kuten asemanseutujen kaupunki-kehitys ja pendelöinti.

Hanke 3: Pohjoinen kasvuyöhyke (PKV)

Pohjoinen kasvuyöhyke kulkee Pietarin, Helsingin ja Turun kautta Tukholmaan. Kyseessä on työ- ja elinkeinoministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön valmistelema hanke. Myös Turun ja Helsingin kaupungit ovat olleet mukana keskusteluissa. Hankkeen valmistelussa etsitään yhteistyökonseptia, joka perustuu yritysklusterien kehittämiseen. Toinen mahdollisuus on Energia-alan pk-yritysten ja teknologiakehittäjien klusteri, joiden elinkeinokehittämisessä Etelä-Suomen käytävä toisi lisäarvoa toiminta-alustana.

4.3. KÄRKIHANKEKOKONAISUUS 3: KOTONA SUOMESSA -TOIMENPIDEKOKONAISUUS JA ALUEPILOTTI

Työ- ja elinkeinoministeriö on valinnut Uudenmaan ELY-keskuksen koordinoimaan ja hallinnoimaan Euroopan sosiaalirahaston **Kotona Suomessa** -hankekokonaisuutta. ELY-keskuksessa oman tuotannon hankkeena toteutetaan koordinaatiorahastoon kuuluu kaksi osiota, joista toinen koskee valtakunnallisen kotouttamisen osaamiskeskuksen alueellisen toiminnan kehittämistä ja toinen eheän kotoutumisprosessin mallintamista.

Koordinaatiorahastoon lisäksi kansalliseen Kotona Suomessa -toimenpidetietokannan valitaan noin 5–7 alueellista pilottia. Uudenmaan ELY-keskuksen tavoitteena on, että Uudellemaalle saataisiin International House -konseptilla toimiva, työnantaja ja työntekijöitä palveleva pilotti. Pilotti toteutettaisiin työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen yhteistyönä. Sen toiminnassa yhdistyisivät muun muassa SAK:n kaavailema neuvontapiste ulkomaisille työntekijöille sekä Helsingin seudun Kauppakamarin HERIEC-palvelu, joka auttaa yrityksiä rekrytoimaan koulutettuja ulkomaalaistaustaisia osaajia.

Uudenmaan ELY-keskus toimii hankkeessa tiiviissä yhteistyössä eurooppalaista työvoima-

man liikkuvuutta edistävän EURES-kokonaisuuden kanssa.

Uudenmaan ELY-keskuksen koordinoima Kotona Suomessa on valittu yhdeksi Uusimaa-ohjelman toimeenpanosuunnitelman kärkihankekokonaisuudeksi. Hanke toteuttaa Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategian kärkeä **Welfare City** sekä Uusimaa-ohjelman strategisia valintoja **Kasvun mahdollisuudet** ja **Toimiva arki**.

Kärkihankekokonaisuuden tueksi Uudenmaan liitto ja Uudenmaan ELY-keskus valmistelevat yhdessä Uudenmaan kuntien ja alueen muiden toimijoiden kanssa **Kaksisuuntaisen kotoutumisen tavoiteohjelman**.

Kärkihanketta tukee myös maahanmuuttajien yritysneuvontapalvelu, joka aloitettiin ESR-hankkeena. Vuoden 2014 aikana sille saatiin rahoitusmalli, jossa pääkaupunkiseudun kunnat yhdessä Uudenmaan liiton kanssa jakavat kustannukset. Samalla palvelu laajeni kattamaan koko Uudenmaan alueen.

Tämän lisäksi alueellisessa ESR-rahoituksessa on huomioitava maahanmuuttoasiat.

"MAAILMAN PUHTAIN
VESI ON MEILLÄ"

4.4. KÄRKIHANKEKOKONAISUUS 4: VEDET

Vuonna 2013 käynnistyneessä Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen hankkeessa **Kohti Etelä-Suomen vesien ja Itämeren parempaa tilaa (VEDET)** parannetaan pinta- ja pohjavesien tilaa innovatiivisen projektikehityksen kautta.

VEDET-hanke toteuttaa Uudenmaan älykään erikoistumisen strategian kärkeä *Urban Cleantech* sekä Uusimaa-ohjelman strategisia valintoja *Kasvun mahdollisuudet* ja *Kestävä luonnontalous*.

Keskeisiä toimijoita hankkeessa ovat alueen kunnat ja niiden elinkeinoyhtiöt, yritykset, tutkimuslaitokset ja yliopistot, oppilaitokset sekä erikoisalojen yhdistykset.

Yhteistyöprojektien kautta etsitään uusia ratkaisuja sekä edistetään jo olemassa olevien hyvien käytäntöjen leviämistä alueen vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi. Hankkeeseen liittyvät projektit toteutuvat eri toiminnan tasoilla ja eri aikajänneillä. Tutkimus- ja kehitysprojektit tuottavat tietoa tärkeistä geo- ja hydrologisista peruskysymyksistä. Toisaalta kootaan yhteen tutkimus- ja selvityshankkeissa jo tuotettua tietoa, jonka pohjalta luodaan uusia toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä. Projektien tavoitteisiin sisältyy myös tuotekehitys ja käytännön ratkaisujen konseptointi.

VEDET-hankkeen tavoitteena on synnyttää vähintään 3,5 miljoonan euron verran projekteja vuosien 2013–2016 aikana. Hankkeen ensimmäisen vaiheen koordinoivia ovat rahoittaneet Uudenmaan, Hämeen ja Päijät-Hämeen liitot sekä Uudenmaan ja Hämeen ELY-keskukset yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Hankkeen koordinoinnin rahoitus

2015–2016 sisältyy käynnistyvien projektien rahoitukseen. VEDET-hankkeen jo käynnistyneet neljä projektia liittyvät pohjavesiin.

Valmistelussa ovat seuraavat hankkeet:

Kyläyhteisöjen päästöt vesistöihin ja niiden vähentäminen – Pilotointikohteina kylät Itämeren valuma-alueen piirissä. Projektivalmistelu Itämeren alueen ohjelman (BSR) Clear Waters -osioon. Työtä koordinoi Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. Konsortiossa ovat mukana Suomen ympäristöopisto SYKLI, Novago yrityskehitys Oy, Länsi-Uudenmaan Vesi ja Ympäristö, Vanajavesikeskus ja yritykset. Hankepartnereita haetaan Ruotsista, Baltian maista, Saksasta ja Puolasta.

Haja-asutusalueen jätevesihuollon yhteistoiminnan rakenne. Hanketoimijana Länsi-Uudenmaan vesiensuojeluyhdistys.

Haja-asutuksen vesihuollon resurssiviisas kokonaistarkastelu Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueella (HAJAVESI). Hankkeen tuloksena saadaan haja-asutusalueen vesihuollon tilasta paikkatietoon sidottua tietoa, joka tukee tilanteen seurantaa ja valvontaa ja on lisäksi helposti päivitettävissä.

Resurssitehokkaan kiviaineshuollon ja pohjavesien suojelun avoin kehittämissymposiumi laajalle metropolialueelle. Hanke kartoittaa kiviaineshuollon ja siihen liittyvän pohjavesimonitoroinnin nykytilan ja luo pohjan laajalle, yritysälähtöiselle tutkimus- ja kehityshankkeelle.

5. TOIMEENPITEET JA HANKKEET RYHMITELTYINÄ UUSIMAA- OHJELMAN STRATEGISTEN VALINTOJEN MUKAAN

5.1. Kasvun mahdollisuudet

Lähtökohdat

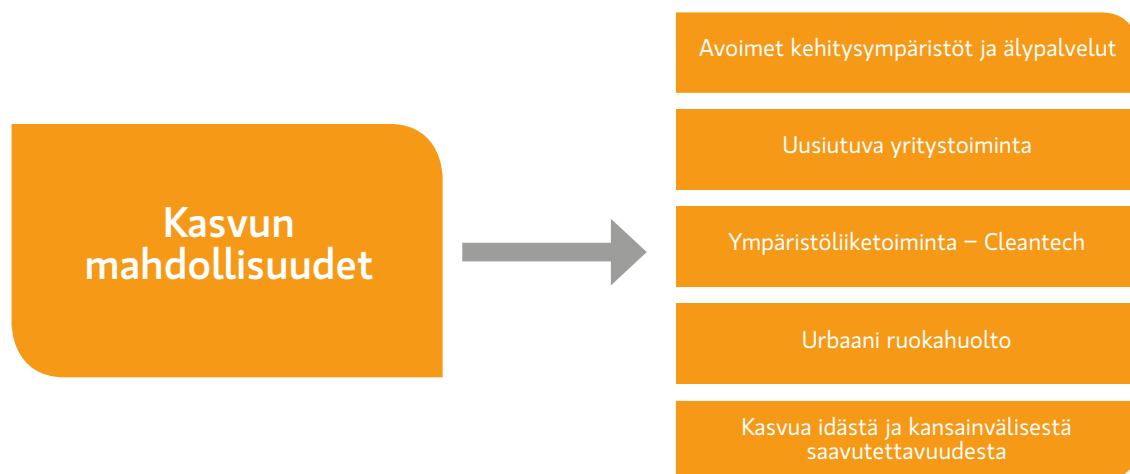
Metropolimaakuntana Uusimaa tarjoaa korkean tuottavuuden yrityksille Suomen parhaat toimitaedlytykset: osaavaa työvoimaa, hyvän saavutettavuuden ja parhaat tietoliikenneyhteydet, innovatiivisen toimintaympäristön sekä mahdollisuudet mittakaavaetujen hyödyntämiseen. Uusimaa on toimiala- ja väestörakenteeltaan monimuotoinen ja kansainvälinen.

Globaali talous heijastuu Uudellemaalle ja alueen yritystoiminta elää jatkuvassa muutoksessa. Merkittävin talouden rakenteen muutos koskee teknologiateollisuutta, erityisesti ICT-sektoria. Innovaatiotaloudessa alueen menestys perustuu sen innovaatioympäristöön sekä kykyyn ennakoita muutoksia ja reagoida niihin. Digitalisoituminen on merkittävä tuottavuuden lähde. Uudenmaan vahva ICT-osaaminen on yleistä pääomaa, jota voidaan hyödyntää kaikessa liiketoiminnassa.

Energia- ja resurssitehokkuustavoitteiden saavuttaminen vaatii muutoksia elämäntavoissa sekä teknologisia ratkaisuja, jotka puolestaan luovat mahdollisuuksia uuteen liiketoimintaan. Yrityksillä, jotka tarjoavat ratkaisuja ilmastonmuutoksen, biotalouden ja resurssitehokkuuden kysymyksiin, on hyvät mahdollisuudet menestyä. Ympäristö- ja energiainnovaatioiden käyttöönottoa voidaan edistää julkisen sektorin hankinnoilla sekä valjastamalla asunto- ja työpaikka-alueita cleantech-tuotteiden ja -palvelujen kehittämiseen ja kokeiluun.

Kasvun mahdollisuudet on Uusimaa-ohjelman strateginen valinta, joka rakentuu viidestä kokonaisuudesta:

- **Avoimet kehitysympäristöt ja älypalvelut** tuo esiin yritysten toimintaympäristön ja älykkään erikoistumisen merkityksen.
- **Uusiutuva yritystoiminta** muistuttaa yritystoiminnan uudistamisen jatkuvasta tärkeydestä Uudellamaalla.
- **Ympäristöliiketoiminta – Cleantech** on jatkoa menestyksekkäälle ympäristöliiketoiminnan kehittämiseksi ja perinteisen teollisuuden uudistamiselle.
- **Urbaani ruokahuolto** kohdistaa huomion lähiruuan tuotantoon, jakeluun ja kulutukseen. Tavoitteena on edistää sekä kestävä kehityksen periaatteita että uusia liiketoimintamahdollisuuksia.
- **Kasvua idästä** -kokonaisuuden nimi on muutettu vuoden 2015–2016 toimeenpanosuunnitelmassa muotoon **Kasvua idästä ja kansainvälisestä saavutettavuudesta**. Kokonaisuus nostaa esiin liiketoiminnan kansainvälistämisen tärkeyden. Lähialueen merkitys korostuu kärkihankkeessa Kasvua kansainvälisestä saavutettavuudesta – Kasvukäytävät ja liikenteen solmut. Venäjä on keskeinen toimintasuunta huolimatta vuoden 2014 kansainvälisestä ja taloudellisesta kriisistä. Kansainvälistymisen mahdollisuuksia haetaan myös Aasiasta ja Suomen lähialueilta.

Toimenpiteet ja vastuutahot

Toimenpide	Vastuutahot
Avoimet kehitysympäristöt ja älypalvelut	
Innovaatioympäristöjen ja avoimen datan hyödyntäminen elinkeino- ja yritystoiminnassa	Pääkaupunkiseudun kaupungit ja Forum Virium (6Aika)
Pääkaupunkiseudun yrityspalveluekosysteemin kehittämistyön jatkaminen	YritysHelsinki
Yrityspalveluekosysteemin toimintamallin vieminen alueen seuduille	Seudulliset kehittämissyhtiöt
Uusiutuva yritystoiminta	
Teknolוגiateollisuuden pk-yritysten ja perinteisen teollisuuden uusiutuminen	Techvilla Oy ja Posintra Oy
Eurooppalaisten yrittäjyysalueiden verkosto EER:n nuorten yrittäjien ohjelmaan liittyvät toimenpiteet (Fostering Young Entrepreneurship for Europe)	Uudenmaan liitto ja Laurea-ammattikorkeakoulu
Kiviaineshuolto & yritystoiminta	Etelä-Suomen yhteistoiminta-alue (toteuttaa kärkihanketta VEDET)
Maahanmuuttoyrittäjyyden neuvontapalveluiden toiminnan jatkaminen	YritysHelsinki, pääkaupunkiseudun kaupungit ja Uudenmaan liitto
Neljännän vaihemaakuntakaavan logistiikan sekä elinkeino- ja innovaatiotoiminnan kehityskuviin pohjaavat jatkotoimet	Uudenmaan liitto
Uudenmaan Team Finland -toiminta yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tueksi sekä houkuttelemalle alueelle kansainvälisiä investointeja. Alat: Cleantech, biotalous, elintarvikkeet, terveydenhuolto, koulutus ja oppiminen, luovat alat, design, tuotanto, digitalous, ICT, arktinen osaaminen	Uudenmaan ELY-keskus, TEKES, Finpro, Finnvera

Toimenpide	Vastuutahot
Ympäristöliiketoiminta – Cleantech	
Ämmässuon ekoteollisuuspuiston kehittäminen	HSY yhdessä Espoon kaupungin kanssa
Osallistuminen EU:n ilmasto-ohjelma Climate KIC:iin	päävastuutaho Uudenmaan liitto, mukana Helsingin kaupunki, GreenNet Finland ry, Aalto-yliopisto ja Teknologian tutkimuskeskus VTT
EcoHub, avoimeen dataan perustuvan ympäristöliiketoiminnan kehittäminen (6Aika)	
Etelä-Suomen yhteisen Cleantech-liiketoimintaohjelman hankkeet	Päijät-Hämeen liitto
Monirahastoiset biotalous-hankkeet	
Energiatehokkuushankkeet	GreenNet Finland ry ja Posintra Oy
Urbaani ruokahuolto	
-	
Kasvua idästä ja kansainvälisestä saavutettavuudesta	
Kasvua kansainvälisestä saavutettavuudesta – Kasvukäytävät ja liikenteen solmut -kärkihanke	Uudenmaan liitto (toteuttaa kärkihankekokonaisuutta Kasvua kansainvälisestä saavutettavuudesta)
Helsinki-Vantaan lentokenttäalueen ja alueen satamien mahdollisuuksien hyödyntäminen ihmisten ja tavaroiden liikkumiselle Euroopan ja Aasian välillä	Vantaan kaupunki, Vantaan Innovaatioinstituutti Oy, Finavia Oy
Neljännän vaihemaakuntakaavan logistiikan sekä elinkeino- ja innovaatiotoiminnan kehityskuviin pohjaavat jatkotoimet	Uudenmaan liitto

5.2. Toimiva arki

Lähtökohdat

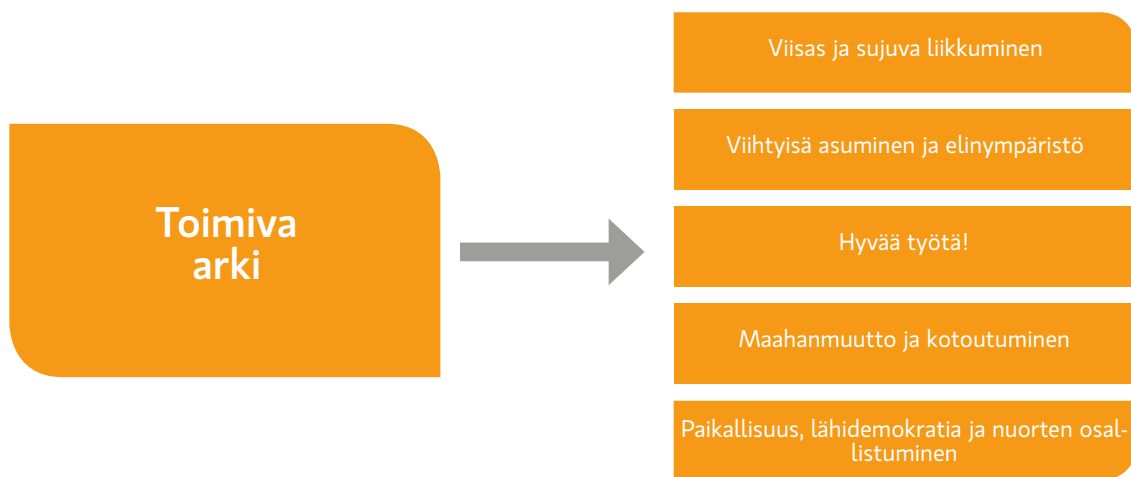
Toimiva arki syntyy työstä ja toimeentulosta, elämäntilanteen mukaisista asumismahdollisuuksista, sujuvista liikenneyhteyksistä ja joukkoliikenteestä sekä puhtaasta ympäristöstä ja tarpeita vastaavista palveluista. Hyvään elämään ihminen tarvitsee lisäksi yksilöllisiä, kullekin tärkeitä ja merkityksellisiä asioita. Toimivan ja merkityksellisen arjen kannalta oleellista on mahdollisuus vaikuttaa ja tehdä omia valintoja sekä kokea olevansa osa yhteisöä ja yhteiskuntaa. Elämisen ja asumisen arki on vaivatonta, kun turvalliseen liikkumiseen on vaihtoehtoisia tapoja eikä siihen kuulu kohtuuttomasti aikaa.

Aluerakenteen kehittämisen lähtökohtana on tiivis yhdyskuntarakenne, jossa hyvien joukkoliikenneyhteyksien piirissä olevia taajamia tiivistetään. Tiivis yhdyskuntarakenne mahdollistaa lähipalvelujen syntyminen ja säilymisen sekä julkisten palveluiden kustannustehokkaan järjestämisen. Tiivis yhdyskuntarakenne parantaa myös mahdollisuuksia tehdä matkoja kävellen ja pyöräillen.

Suomen kielen taito vahvistaa maahanmuuttajien työmarkkina-asemaa. Laaja vieraiden kielten hallinta parantaa alueen kilpailukykyä ja asukkaiden menestymisen edellytyksiä.

Toimiva arki on Uusimaa-ohjelman strateginen valinta, joka muodostuu viidestä kokonaisuudesta:

- **Viisas ja sujuva liikenne** korostaa kestävien liikennemuotojen käytön lisäämistä sekä sujuvaa ja turvallista liikennejärjestelmää.
- **Viihtyisä asuminen ja elinympäristö** -kokonaisuus painottaa asuntotuotannon merkitystä, kaavoitukseen liittyvää maakunnallista viherstrategiaa sekä liikunta- ja virkistyspaikkojen kuntarajat ylittävää käyttöä.
- **Hyvää työtä!** on Uusimaa-ohjelman työvoimapolitiittinen osio, joka tuo esiin työvoimaresurssien tehokkaan käytön, osamistarpeiden ennakkoinnin, työelämän laadun parantamisen sekä kasvualojen työvoiman koulutustarpeen.
- **Maahanmuutto ja kotoutuminen** -kokonaisuus paneutuu osaajien rekrytointiin, maahanmuuttajien neuvontaan, työelämäyhteyksien vahvistamiseen sekä työelämässä tarvittavaan kielikoulutukseen.
- **Paikallisuus, lähidemokratia ja nuorten osallistuminen** nostaa tarkasteluun nuorten pääsyn koulutuksen ja työelämään sekä osallistumisen lähidemokratian kehittämiseen kaupunginosayhdistysten, toimintaryhmien ja vertaisryhtöjen kautta.

Toimenpiteet ja vastuutahot

Toimenpide	Vastuutahot
Viisas ja sujuva liikkuminen	
MAL-sopimuksen mukaisen Pisara-radan valmistuminen	Suomen valtio
Länsimetron jatkuminen Kivenlahteen sekä Helsinki–Riihimäki-rataosuuden kapasiteetin parantaminen	Suomen valtio ja alueiden kunnat
HSL:n ulkopuolisen alueen joukkoliikennejärjestelmien hyötyminen HSL:n uuden infran käyttöönotosta	
Asemanseutujen kehittäminen osana EcoHubia	HSL ja HSY
Kansainvälisten liikennelähtöjen kytkeminen kansallisiin toimenpiteisiin (esim. Tunnin juna, Kehärata, HT-käytävä, satamien ja lentokenttäalueen kehittäminen)	Uudenmaan liitto
Älykkään liikenteen kehittämishankkeet	Vantaan Innovaatioinstituutti Oy, Teknologian tutkimuskeskus VTT, Aalto-yliopisto
Viihtyisä asuminen ja elinympäristö	
Asemakaavoituksen ja asuntotonttitarjonnan lisääminen MAL-sopimuksen mukaisesti	Helsingin seudun kunnat
Tiivistys- ja täydennysrakentamisen edellytysten parantaminen maapolitiikan keinoin	Uudenmaan liitto
Maakunnallisen viherstrategiatyön käynnistäminen	Uudenmaan liitto
Kulttuuriympäristöjen innovatiiviseen käyttöön kannustaminen Uudellamaalla	Uudenmaan liitto, Uudenmaan ELY-keskus ja alueen kunnat
Energiatohkeat rakentamisen ja talotekniikan ratkaisut alueen rakennustöissä	Posintra Oy ja GreenNet Finland ry
Hyvää työtä!	
Toimet nuorten työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksien parantamiseksi Uudellamaalla ESR-rahoituksella	Hämeen ELY-keskus
Paikallisten työllistämistoimenpiteiden koordinointi	KUUMA-kunnat, Hämeen ELY-keskus, Uudenmaan ELY-keskus ja Uudenmaan TE-toimisto
Työelämä 2020 -Uudenmaan alueverkosto aktivoi työpaikkoja kehittämään alueen työelämää	Uudenmaan ELY-keskus
Kesäduuni 2015 -kampanja kannustaa työnantajia tarjoamaan kesätyötä alueen nuorille	TE-toimisto

Toimenpide	Vastuutahot
Maahanmuutto ja kotoutuminen	
Kotona Suomessa -kärkihankekokonaisuus	Uudenmaan ELY-keskus
Työperäisen maahanmuuton neuvonnan palveluverkosto HERIEC 2:n kehittäminen osana Kotona Suomessa -kärkihankekokonaisuutta	Helsingin seudun kauppakamari
Maahanmuuttoyrittäjyyden neuvontapalveluiden toiminnan jatkaminen	YritysHelsinki, pääkaupunkiseudun kaupungit ja Uudenmaan liitto
Kaksisuuntaisen kotoutumisen tavoiteohjelman laatiminen	Uudenmaan liitto, Uudenmaan ELY-keskus ja alueen kunnat
Paikallisuus, lähidemokratia ja nuorten osallistuminen	
Leader-toimintaryhmät rahoittavat paikallisia kehittämishankkeita	Uudenmaan ELY-keskus
Paikallinen kehittäminen	Hämeen ELY-keskus ja kaupunkiosayhdistykset

5.3. Kestävä luonnontalous

Lähtökohdat

Ilmastonmuutos, väestön kasvu ja yritystoiminnan lisääntyminen ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat merkittävästi Uudenmaan tulevaisuuteen. Muutoksia pystytään kuitenkin ennakoimaan ja niihin voidaan varautua. Ilmastonmuutos, teknologinen muutos ja sosiaalinen murros vaativat sopeutumista, mutta ne tuovat myös mahdollisuuksia. Ehyt ja tiivis yhdyskuntarakenne parantaa arjen toimivuutta, vähentää liikennetarvetta sekä auttaa säilyttämään peltoja ja metsiä. Kestävässä luonnontaloudessa lähiruuan tuotannon ja luonnonvaratalouden kehittämisen mahdollisuuksia ei vaaranneta ja luonnon monimuotoisuus voidaan säilyttää.

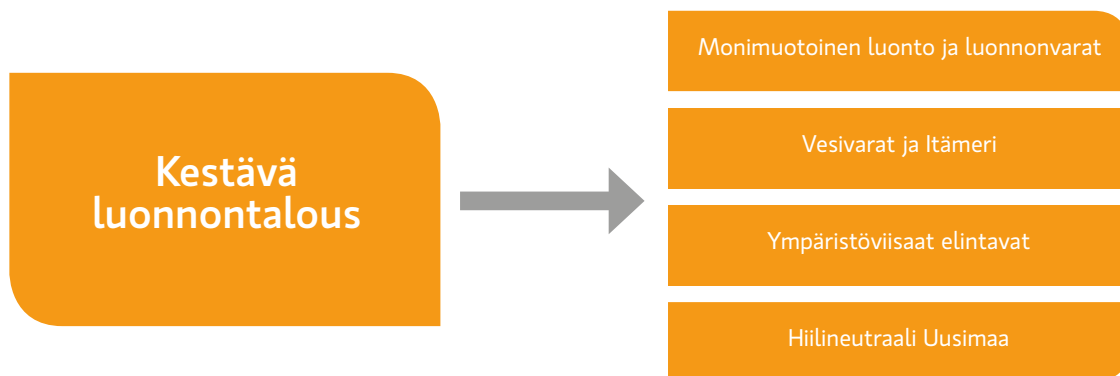
Maaseutu ja luonnonvarat ovat Uudenmaan rikkaus. Noin 85 prosenttia maakunnan pinta-alasta on maa- ja metsätalousaluetta. Lähiruoka ja ruoan alkuperän tunnistaminen ovat trendejä, joiden merkitys kasvaa. Maatalouden ja maaseudun elinkeinojen kehittämistä on tarkasteltava rinnan muiden elinkeinojen kanssa. Metsätalouden edellytykset elinkeino- ja toimeentulon lähteenä on syytä turvata metsien monikäytön periaatteiden mukaisesti. Metsäenergian hyödyntämiseen sisältyy paljon mahdollisuuksia. Maatalouden ympäristökuormitusta voidaan vähentää resurssi- ja energiatehokkaiden tuotantomenetelmillä.

Uudenmaan vesistöt ovat varsin kuormitettuja.

Euroopan Unionin tavoitteena on, että alueen vesistöt saadaan vähintään hyvään kuntoon. Uudenmaan vesiensuojeluohjelmassa esitetään kahdeksankymmenen rehevöityneen järven ja merenlahden kunnostamista. Metsät, pellot ja vesistöt sekä muut luonnonalueet muodostavat koko maakunnan kattavan viherrakenteen, jonka suunnittelu ja kehitys on erityisen tärkeää tiiviisti rakennetulla pääkaupunkiseudulla. Luonto on myös henkisten voimavarojen lähde, jolla on kasvava merkitys hyvinvoinnille ja virkistykselle.

Kestävä luonnontalous on Uusimaa-ohjelman strateginen valinta, joka rakentuu neljästä kokonaisuudesta.

- **Monimuotoinen luonto ja luonnonvarat** kiinnittää huomion maaperän ja kiviaineksen hyödyntämiseen ja suojelemiseen, metsien moninaiskäyttöön sekä ympäristöhyötyjen turvaamiseen.
- **Vesivarat ja Itämeri** korostaa sekä Uudenmaan vesistöjen että Itämeren suojelun ja kunnostamisen tärkeyttä.
- **Ympäristöviisaat elintavat** -kokonaisuus kohdistaa huomion maakunnan asukkaisiin ja heidän ympäristötietoisuutensa edistämiseen
- **Hiilineutraali Uusimaa** nostaa esiin vuoteen 2050 asetetun tavoitteen, jonka saavuttamiseksi tarvitaan toimenpiteitä kokoava tiekartta hiilineutraaliin Uuteenmaahan

Toimenpide	Vastuutahot
Monimuotoinen luonto ja luonnonvarat	
Viherrakenne ja ekosysteemipalvelut uusien menetelmin	Uudenmaan liitto
Kiviaineshuolto & yritystoiminta	Etelä-Suomen yhteistoiminta-alue
Vesivarat ja Itämeri	
VEDET-kärkihankekokonaisuus, joka sisältää useita toimenpiteitä ja projekteja	Uudenmaan liitto ja Etelä-Suomen yhteistoiminta-alue
Länsi-Uudenmaan vesistöalueen toimet osana EU:n LIFE IP -hanketta	Länsi-Uudenmaan vesi ja ympäristö ry ja Metsä-hallitus
Ympäristöviisaat elintavat	
Uudenmaan energianeuvontahankkeen jatkaminen	Uudenmaan liitto
Julkisten rakennusten energiatehokkuus -hanke	KUUMA-kunnat
Uusmaalaisen ympäristötietoisuuden edistäminen	VÄLKE-ryhmä ja muut uusmaalaiset toimijat
Hiilineutraali Uusimaa	
Hiilineutraali Uusimaa 2050 -tiekartan laatiminen	Uudenmaan liitto ja Uudenmaan ELY-keskus
Osallistuminen EU:n ilmasto-ohjelma Climate KIC:iin	päävastuutaho Uudenmaan liitto, mukana Helsingin kaupunki, GreenNet Finland ry, Aalto-yliopisto ja Teknologian tutkimuskeskus VTT
Tiedottaminen tuulivoiman rakentamisen edellytyksistä Uudellamaalla	Uudenmaan liitto
HINKU eli Hiilineutraali kunta -toimenpiteiden tukeminen Länsi-Uudellamaalla	Länsi-Uudenmaan kunnat
Rakennusten energiankulutuksen, uusiutuvan energian ja energiansäästöpotentiaalin demonstrointi	HSY

6. UUTTAMAATA KOSKEVAT KASVUSOPIMUKSET

Uudellamaalla kunnat ja kaupunkiseudut ovat yhdessä valtion kanssa laatineet sopimuksia alueen kehittämiseksi. Alueiden ja seutujen painotukset on sisällytetty Uusimaa-ohjelmaan siltä osin kuin ne vahvistavat kasvua, parantavat arjen toimivuutta sekä hyödyntävät luonnontaloutta kestäväällä tavalla.

Uudenmaan kasvusopimusmenettelyssä Helsingin seudun kuntien tavoitteena on kilpailukyvyyn vahvistaminen. Osana kasvusopimusta edistetään seudun matkailullista vetovoimaa, parannetaan ulkomaalaistaustaisen työvoiman työllistymismahdollisuuksia, vahvistetaan valtakunnallisena pilottina teollisuuden pk-yritysten uudistumista ja kansainvälistymistä, kytketään luovien alojen osaamista yritystoiminnan kehittämiseen, kehitetään aluetta mobiiliteknologian kansainvälisenä osaamiskeskittymänä sekä vahvistetaan alueen yrityspalveluekosysteemiä.

Uusimaa valmistautui kansalliseen Innovatiiviset kaupungit (INKA) -rahoitusohjelmaan hahmottamalla vahvuuksiaan ja yhteisiä kärkiä. Valintoja tehtiin yhdessä tutkimuslaitosten, yliopistojen, korkeakoulujen ja yritysten asiantuntijoiden sekä kunnallisten toimijoiden kanssa. Jatkossa uusimaalaisten toimijoiden on mahdollista osallistua Innovatiiviset kaupungit -ohjelmaan Tekesin kautta.

Seutukaupunkien kilpailukykyä ja vetovoimaa vahvistaa seutukaupunkiverkosto. Verkostossa on käynnistetty pilottihankkeita, joiden tavoitteena on tukea innovatiivisia avauksia ja kaupunkien yhteistyötä.

Uudeltamaalta verkostoon kuuluvat:

- Lohja, joka on mukana Älykkään ja vihreän kasvun kaupungit -pilotissa
- Raasepori, joka on mukana Herkästi reagoiva ja pitkäjänteinen rakennemuutos seutukaupungeissa -pilotissa
- Loviisa, joka on mukana Pk-teollisuuden uudistaminen ja kilpailukyky -pilotissa

MAL-aiesopimus

Suomen valtion, Helsingin seudun kuntien ja HSL:n neuvottelema maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskeva sopimus tuo toteutuessaan merkittäviä edistysaskelia Helsingin seudun asuntotuotantoon ja infrastruktuurihankkeisiin. Sopimuksessa kunnat sitoutuvat lisäämään kaavoitusta ja tonttitarjontaa.

Valtio osallistuu sopimuksessa mainittujen suurten infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen. Sopimus koskee Länsimetron jatketta Matinkylästä Kivenlahteen, Pisara-rataa sekä Helsinki–Riihimäki-rataosan kapasiteetin parantamista.

Uusi sopimus täydentää jo voimassaolevaa aiesopimusta ja luo perustan Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen asioiden sopimiselle vuodesta 2016 alkaen.

7. ETELÄ-SUOMEN YHTEISTOIMINTA-ALUEEN HANKKEET

Etelä-Suomen yhteistoiminta-alue koostuu laajas-
ta metropolialueesta eli Hämeen, Päijät-Hämeen
ja Uudenmaan maakunnista. Laaja metropolialue
muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden, jossa
asutaan, käydään töissä ja vietetään vapaa-aikaa.
Yhteistoiminta-alueella vahvistetaan maakunta-
ja toimialarajat ylittävää yhteistyötä.

Vuonna 2012 yhteistoiminta-alueen maakun-
nat ja niiden toimijat osallistuivat yhteiseen tule-
vaisuustarkasteluun otsikolla Siivet ja Juuret. Työn
tuloksena valittiin kaksi yhteistä teemaa, jotka
ovat Kestävä arki ja Kansainvälinen kilpailukyky.
Lisäksi valittiin viisi yhteistä hanketta linjaamaan
maakuntien yhteistä kehittämistä.

Yhteishankkeet ja tilannekuvaus:

Cleantech-klusterin liiketoimintaohjelman laatiminen	
Tilanne:	Käynnistetään yhteistoiminta-alueen hankkeena Cleantech-osaamisen viestintä ja markkinointi -hanke
Valmisteluvastuu:	Lahden seudun kehitysyritys LADEC Oy ja alueen ammattikorkeakoulujen liitto FUAS
Luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen	
Tilanne:	Käynnistetään yhteistoiminta-alueen hankkeena Kestävä kiviaineshuollon rakenne laajalla metropolialueella -hanke. Hanke on jatkoa käynnissä olevalle VEDET-kärkihankkeelle. Lisäksi käynnistetään HAJAVESI-kokonaistarkastelun esiselvitys yhteistoiminta-alueella.
Valmisteluvastuu:	Kiviaineshuollon osalta Hämeen liitto ja Uudenmaan liitto, Hajavesiselvityksen osalta Hämeen ammattikorkeakoulu
Kestävä elämäntapa eri aluevyöhykkeillä	
Tilanne:	Jatketaan teeman käsittelyä eri hankkeiden tai seminaarien avulla, osateemoina mukana ovat muun muassa monipaikkainen asuminen ja ruokaketjut.
Valmisteluvastuu:	ei määriteltyä vastuutahoa
Sujuvat ja älykkäät matkaketjut	
Tilanne:	Edistetään kasvukäytävähankkeita ilman erillistä aiheeseen liittyvää yhteistoiminta-alueen hanketta
Valmisteluvastuu:	ei määriteltyä vastuutahoa
Aihe: Venäjän osaamisen ja liiketoiminnan ohjelma	
Tilanne:	Keskitytään yhteistyön lisäämiseen Venäjä-hankkeissa ja jatketaan ylimaakunnallista kehittämistä muun muassa matkailun edistämisen ja pk-yritystoiminnan kehittämisen osalta. Ei tehdä erillistä aiheeseen liittyvää yhteistoiminta-alueen hanketta

8. RAKENNERAHAστο-OHJELMIEN VALTAKUNNALLISIIN TEEMOIHIIN TULEVAT HANKEHAUT JA -SUUNNITELMAT

Osa rakennerahasto-ohjelman rahoituksesta käytetään ns. valtakunnallisten teemojen toteuttamiseen. Valtakunnalliset teemat ovat ministeriöjohtoisesti valmisteltuja kehittämiskokonaisuuksia, joiden toteuttaminen tapahtuu ohjelmassa määritellyn toiminnan puitteissa myös alueilla.

Euroopan aluekehitysrahaston rahoituksesta 10 % käytetään **Innovatiiviset kaupungit INKA-ohjelmaa** tukeviin toimenpiteisiin sekä yritysverkostojen rakentamiseen. Euroopan sosiaalirahaston rahoituksesta 25 % käytetään kolmeen valtakunnalliseen teemaan: **työllisyys, osaaminen ja sosiaalinen osallisuus**.

Osaamis- ja innovaatioverkostot (TEM, EAKR)

- Osaamis- ja innovaatioverkostot

Työllisyys (TEM, ESR)

- Nuorisotakuu
- Kotona Suomessa
- Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen
- Työvoiman liikkuvuus Euroopassa
- Mallit rekrytoivan ja irtisanovan yrityksen välillä

Osaaminen (OKM, ESR)

- Osuvaa osaamista
- Kotona Suomessa
- Osallistamalla osaamista
- Nuorisotakuu
- Uusilla kasvualoilla ja rakennemuutoksissa tarvittavan osaamisen vahvistaminen
- Luovaa osaamista

Osallisuus (STM, ESR)

- Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien sosiaalisen osallisuuden tukeminen
- Nuorisotakuu
- Syrjintää ja syrjäytymistä koskevien väestöryhmien sosiaalisen osallisuuden tukeminen

Uusimaalaisia toimijoita tulee osallistumaan kaikkien valtakunnallisten teemojen toteuttamiseen. Uudenmaan näkökulmasta on tärkeää korostaa, että valtakunnallisten teemojen alla tulee toteuttaa aidosti uutta luovia, innovatiivisia hankkeita, jolla tähdätään parhaan kansallisen ja kansainvälisen osaamisen hyödyntämiseen rakennera-hastotoiminnassa. Valtakunnallisten teemojen toteutuksessa tulee myös hyödyntää ERI-rahastoja monirahastoisesti ja tukea eurooppalaista tavoitetta tutkimustoiminnan ja Horisontti 2020-ohjelman (tai aiempien puiteohjelmien) tulosten laajamittaisesta hyödyntämisestä alueella. Tästä syystä Euroopan aluekehitysrahaston Osaamis- ja innovaatioverkostoja pidetään erittäin merkittävänä alueen innovaatiotoimijoille.

Euroopan sosiaalirahaston puolella Uudenmaan näkökulmasta keskeisiä ovat TEM:n ja OKM:n hallinnonalojen yhteiset Nuorisotakuu ja Kotona Suomessa. Lisäksi tärkeinä nähdään teemat Osuvaa osaamista (OKM), Osallistamalla osaamista (OKM) ja Heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien sos. osallisuuden tukeminen (STM).

Nämä ensisijaiset painotukset eivät poissulkevia, vaan uusimaalaisten toimijoiden osallistumista myös muihin teemoihin tuetaan aktiivisesti.

9. RAKENNERAHASTO- RAHOITUKSEN KOHDENTAMINEN UUDELLAMAALLA

EU:n Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 rakennerahasto-ohjelma sisältää sekä **Euroopan aluekehitysrahaston eli EAKR-rahoituksen** että **Euroopan sosiaalirahaston eli ESR-rahoituksen**.

EAKR-toimet kohdentuvat rakennerahasto-ohjelman toimintalinjoihin 1 ja 2. ESR-toimet puolestaan löytyvät toimintalinjoilta 3–5. Ohjelman rahoitus kanavoituu erityistavoitteiden kautta.

EAKR-toimintalinjat ja niiden erityistavoitteet

PK-yritysten kilpailukyky

- 1.1. Uuden liiketoiminnan luominen
- 2.1. Yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistäminen
- 3.1. Yritysten energiatehokkuuden edistäminen

Uusimman tiedon ja osaamisen hyödyntäminen

- 4.1. Tutkimus-, osaamis- ja innovaatiokeskittymien kehittäminen alueellisten vahvuuksien pohjalta
- 5.1. Yritysten innovaatiotoiminnan vahvistaminen
- 3.2. Uusiutuvan energian ja energiatehokkaiden ratkaisujen kehittäminen

Vuonna 2015 EAKR-hankehaussa Uudella-
maalla painotetaan rakennerahasto-ohjelman
tavoitetta **vähähiilisen talouden edistämisestä**.
Samalla tuetaan Uusimaa-ohjelman tavoitetta
hiilineutraalista Uudestamaasta. Laajempaa
rahoituksellista tavoitteena on saattaa EAKR-
hankkeita yhteen EU:n ilmastonmuutos-ohjelma
Climate KIC:in kanssa.

Vuonna 2016 EAKR-haussa painotetaan **pk-
yritysten kilpailukyvyn parantamista** sekä vahvis-
tetaan **alueellisten osaamis- ja innovaatiokeskitty-
mien kansainvälistymistä**. Hankkeita kannustetaan
osallistumaan kansainvälisiin ja eurooppalaisiin
verkostoihin sekä rahoitushakuihin.

ESR-toimintalinjat ja niiden erityistavoitteet

Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus

- 6.1. Nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen
- 7.1. Tuottavuuden ja työhyvinvoinnin parantaminen
- 8.1. Työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaisen eriytymisen lieventäminen

Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen

- 9.1. Siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen
- 9.2. Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantaminen

Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta

- 10.1. Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen

Alkuvuoden 2015 ESR-hankehaussa ovat haettavana toimintalinjan 3 **Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus** kaikki erityistavoitteet sekä toimintalinja 5 eli **Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta**. Syksyn 2015 ESR-haussa puolestaan ovat haettavana Toimintalinjan 4 **Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen** molemmat erityistavoitteet. Hankkeiden avulla pyritään lisäämään koulutuksessa aliedustettuina olevien ryhmien osallistumista tarjottuihin koulutuksiin, muun muassa oppisopimuskoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Erityistavoitteessa 9.2. pyritään tukemaan koulutuksen kehittämistä

Uudenmaan älykkään erikoistumisen strategian mukaisissa koulutuksissa.

Uudellamaalla erityisinä painopisteinä ovat lisäksi:

- maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen tukeminen
- pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen
- paikallisen osallisuuden lisääminen kansalais-toimijalähtöisten hankkeiden avulla.

Vuoden 2016 haun teemat käsitellään myöhemmin maakunnan yhteistyöryhmässä.

10. RAHOITUSSUUNNITELMAT 2015 JA 2016 – TULEVIEN VUOSIEN HAKUJEN PAINOTUKSET

Uusimaa-ohjelman toimeenpanon rahoitussuunnitelma 2015

Maakunta: Uusimaa

Osio: ELSA

Toimintalinja / temaattiset tavoitteet		RR-ELY					Maakunnan liitto				Tekes			YHTEENSÄ	Kohden- tamatto- mat yhteensä	
		Yritys- tuet Tuki 2	EURA 2014	Kansa- laistoim kehittäi- nen	Kestävä kaup. kehittä- minen	Kohden- ta- maton	RR-ELY yhteen- sä		Kansa- laistoim kehittä- minen	Kohden- ta- maton	Maakunnan liitto yhteensä		Kohden- ta- maton			Tekes yhteensä
TL 1 Pk-yritystoiminnan tukeminen (EAKR)		0	0	0		0	0	0,872	0	0	0,872	0	0	0	0,872	0
	EAKR	0	0	0		0	0	0,436	0	0	2	0	0	0	2	0
	Valtio	0	0	0		0	0	0,351	0	0	0,351	0	0	0	0,351	0
	Kunta	0	0	0		0	0	0,05	0	0	0,05	0	0	0	0,05	0
	Muu julkinen	0	0	0		0	0	0,035	0	0	0,035	0	0	0	0,035	0
TL 2 Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR)		0	0	0		0	0	0,944	0	0	0,944	0	0	0	0,944	0
	EAKR	0	0	0		0	0	0,472	0	0	0,472	0	0	0	0,472	0
	Valtio	0	0	0		0	0	0,33	0	0	0,33	0	0	0	0,33	0
	Kunta	0	0	0		0	0	0,042	0	0	0,042	0	0	0	0,042	0
	Muu julkinen	0	0	0		0	0	0,1	0	0	0,1	0	0	0	0,1	0
TL 3 Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR)			2,564	0	0,652	0	3,216								3,216	0
	ESR		1,282	0	0,326	0	1,608								1,608	0
	Valtio		1,044	0	0,245	0	1,289								1,289	0
	Kunta		0,129	0	0,081	0	0,21								0,21	0
	Muu julkinen		0,109	0	0	0	0,109								0,109	0
TL 4 Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppi- minen (ESR)			2,084	0	0	0	2,084								2,084	0
	ESR		1,042	0	0	0	1,042								1,042	0
	Valtio		0,729	0	0	0	0,729								0,729	0
	Kunta		0,113	0	0	0	0,113								0,113	0
	Muu julkinen		0,2	0	0	0	0,2								0,2	0

[illegible]

Uusimaa-ohjelman toimeenpanon rahoitussuunnitelma 2016

Maakunta: Uusimaa

Osio: ELSA

[illegible]

Kohdentamattomat EAKR						0	0			0	0		0	0	0	0
	EAKR					0	0			0	0		0	0	0	0
	Valtio					0	0			0	0		0	0	0	0
	Kunta					0	0			0	0		0	0	0	0
	Muu julkinen					0	0			0	0		0	0	0	0
Kohdentamattomat ESR						0	0								0	0
	ESR					0	0								0	0
	Valtio					0	0								0	0
	Kunta					0	0								0	0
	Muu julkinen					0	0								0	0
KAIKKI YHTEENSÄ		0	6,303	0	0	0	6,303	1,756	0	0	1,756	0	0	0	8,059	0
	EU	0	3,15	0	0	0	3,15	0,878	0	0	0,878	0	0	0	4,028	0
	Valtio	0	2,363	0	0	0	2,363	0,658	0	0	0,658	0	0	0	3,021	0
	Kunta	0	0,45	0	0	0	0,45	0,12	0	0	0,12	0	0	0	0,57	0
	Muu julkinen	0	0,34	0	0	0	0,34	0,1	0	0	0,1	0	0	0	0,44	0
EAKR YHTEENSÄ		0	0	0	0	0	0	1,756	0	0	1,756	0	0	0	1,756	0
	EU	0	0	0	0	0	0	0,878	0	0	0,878	0	0	0	0,878	0
	Valtio	0	0	0	0	0	0	0,658	0	0	0,658	0	0	0	0,658	0
	Kunta	0	0	0	0	0	0	0,12	0	0	0,12	0	0	0	0,12	0
	Muu julkinen	0	0	0	0	0	0	0,1	0	0	0,1	0	0	0	0,1	0
ESR YHTEENSÄ			6,303	0	0	0	6,303								6,303	0
	EU		3,15	0	0	0	3,15								3,15	0
	Valtio		2,363	0	0	0	2,363								2,363	0
	Kunta		0,45	0	0	0	0,45								0,45	0
	Muu julkinen		0,34	0	0	0	0,34								0,34	0

Kestävän kaupunkikehittämisen ESR-rahoitus täsmennetään syksyllä 2015.

11. RAHOITUSLÄHTEET 2015

		Kestävä kasvua ja työtä 2014-2020	Central Baltic Interreg	Baltic Sea Region	Interreg Europe	ENI	Maaseuturahasto Leader	Meri- ja kalatalousrahasto	Tekes	Kunnat	ELY-keskus	Horizon 2020	COSME	Life +	Luova Eurooppa	Erasmus
KASVUN MAHDOLLISUUKSET	Avoimet kehitysympäristöt ja älypalvelut															
	Uusiutuva yritystoiminta															
	Ympäristöliiketoiminta (Cleantech)															
	Urbaani ruokahuolto															
	Kasvu idästä															
TOIMIVA ARKI	Viisas ja sujuva liikkuminen															
	Viihtyisä asuminen ja elinympäristö															
	Hyvää työtä!															
	Maahanmuutto ja kotoutuminen															
	Paikallisuus, lähidemokratia ja nuorten osallistuminen															
KESTÄVÄ LUONNOTALOUS	Luonto ja luonnonvarat															
	Vesien ja Itämeren tila paremmaksi															
	Ympäristöviisaat elintavat															
	Hiilineutraali Uusimaa															

12. SEURANTAINDIKAATTORIT

Uudenmaan toimintaympäristön seurantaindikaattorit

INDIKAATTORI	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2016 tavoite
Muuttoliike ja väestö								
väestön määrä	1 483 719	1 501 511	1 517 542	1 532 309	1 549 058	1 566 835	1 585 473	1 630 000
väestömuutos, % väestöstä	1,08	1,17	1,06	0,97	1,08	1,15	1,19	
vieraskielisiä (muu kuin suomi tai ruotsi äidin-kielenä) %	94 680	104 087	113 054	122 102	133 407	145 894	158 496	
20–35-vuotiaiden nettomuutto	8 124	8 339	6 710	6 455	7 892	8 166	8 428	
nettomaahanmuutto	6 062	6 736	6 155	5 497	7 334	7 858	7 693	
kokonaisnettomuutto, % väestöstä	0,61	0,66	0,57	0,49	0,62	0,71	0,76	
luonnollinen väestönkasvu, % väestöstä	0,49	0,52	0,50	0,49	0,47	0,43	0,43	
vanhushuoltosuhte (yli 65 v. / 15–64 v.)	0,18	0,19	0,19	0,20	0,21	0,22	0,23	
Kilpailukyky								
BKT/asukas (kiintein (v. 2000) hinnoin) *	41 407	41 368	38 556	39 716	38 243	36 287	35 686	37 000
GPI/asukas **	17 873	18 313	16 608	16 192	15 213	15 129		
liikevaihdon vuosimuutos, %	8,0	8,3	-16,1	9,8	8,6	1,8	-2,6	
uudet yritykset	12 731	12 465	11 422	11 956	11 509	11 221	10 982	
lopettaneet yritykset	7 764	9 806	9 366	7 273	8 724	8 954	.	
kasvuyrityksiä, väh. 10 hlö, 20% kasvua edellisellä 3v. kaudella			287	278	314	343		
tulotaso/henkilö	28 627	29 031	28 771	29 713	30 765			
Talouden tasapaino								
kuntien vuosikate euroa/asukas	639	545	412	577	655	483		
Työllisyys								
15–64 v. työllisyysaste	75,3	76,0	73,9	73,2	73,9	73,7	73,0	76,0
65–74 v. työllisyysaste			7,7	8,3	8,9	11,2	11,8	
15–64 v. työttömyysaste	5,1	4,8	6,3	6,4	5,9	6,4	6,8	5
15–24 v. työttömyysaste	13	14,1	18,3	18,4	14,5	15,5	17,2	0
pitkäaikaistyöttömät	10 847	8 518	9 777	13 284	12 590	14 580	20 193	
työllisten määrä	746 138	757 618	736 309	744 820	755 479	757 522		
työpaikkojen määrä	775 223	749 966	762 714	772 953	784 564			800 000
Alueen sisäiset erot								
tulotason keskihajonta kunnissa (€/asukas)	4 043	4 001	3 965	4 035	4 206	4 224		
väestön ikärakenteen keskihajonta kunnissa (yli 65-vuotiaiden osuus)	3,9	3,9	3,8	3,9	4,1	4,2	4,3	
Osaaminen								
tutkinnon suorittaneiden osuus 15 v. täyttä-neistä	67,5	67,9	68,4	69,0	69,6	70,1		
peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevien 25–29-vuotiaiden osuus vastaavanikäisistä, %	18,5	19,4	19,8	19,9	20,3	20,4		17
kolmen suurimman toimialan osuus työpaikoista, %	35,7	35,7	35,2	34,7	34,5			
julkisen sektorin osuus työpaikoista	22,2	20,9	21,7	22,1	21,5			
koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus vastaavanikäisistä, %	14,8	15,1	14,3	14,2	14,0	13,4		
Elinympäristön laatu ja aluerakenne								
päästökauppaan kuulumattomat päästöt, tuhatta tonnia CO ₂ -ekv.				6 393	6 142	5 925		
vesistöjen fosforin pistekuormitus, tn	44,6	51,1	44,8	53,4	47,6	53,7	43,8	
vesistöjen typen pistekuormitus, tn	1 626,5	1 764,2	1 446,9	1 801,0	1 658,1	1 884,0	1 503,9	

Lähteet: Tilastokeskus, Toimiala Online, Stakes, Suomen ympäristökeskus ja Uudenmaan ELY-keskus

* vuosi 2012 ETLA:n arvio ja 2013 ETLA:n ennuste

**Aidon kehityksen indikaattori (Genuine Progress Indicator, GPI) on hyvinvointimittari, joka huomioi kestävää taloudellista hyvinvointia.

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Uusimaa Regional Council // Helsinki-Uusimaa Region

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi